

Acésta fóia ese cate 3 cóle pe luna si costa 2 fiorini v. a. pentru membrii asociatiunei, éra pentru nemembrii 3 fr. Pentru strainatate 1 galbenu cu porto postei.

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Abonamentul se face numai pe cate 1 anu intregu. Se abonédia la Comitétulu asociatiunei in Sibiu, séu prin posta séu prin domnii collectori.

Nr. 4.

Brasiovu 15. Februaru 1873.

Anulu VI.

Sumariu: Focurile si tetiunariile in tíera. — Colectiune de diplome istorice transilvane. (Urmare.) — Scienti'a si artea militaria, scóle militare. — Contribuiri pentru fondulu academie. — Bibliografia.

Focurile si tetiunariile in tíera.

Transilvani'a inca este una dein acelea tieri nefericite, in care se intempla prea desu pericule de focu, éra anume in unele tienuturi si comune incendiulu si tetiunari'a se paru a fi la ordinea dilei. Unii voliescu a sci, cà de candu societatile de ásecurare in contra focului isi intendu si pe la noi dein anu ce merge activitatea loru, periculele de focu inca s'au immultitu, si in specie tetiunari'a, adeca punerea de focu inadensu, cu scopu satanicu, ar obveuf mai desu acumu cá mai inainte. Se vedu, ce e dreptu, pe la tribunalele criminali mai multe casuri, dein care se cunósce invederatu, cà unii ómeni egoisti, blastemati si afurisiti, dupace se asigura cu óresicare sumusióra in contra focului, dau eli insii focu, déca nu chiaru casei, nesmentitu inse siurei si celorulalte superedificate, éra acésta crima se commite mai alesu primavér'a, dupace se scotu vitele la érba, adeca dupa ce nu mai este in batetura (in curtea casei) neci unu feliu de nutretiu carele se póta arde. De ací incolo tetiunariloru nu le pasa nimicu, cà mai ardu casele si superedificatele altoru ómeni dein câte una strata intréga, in care nimicu nu fusese ásecuratu. In Iuniu alu anului 1853, pre candu ardea fórté desu in unele comune sasesci, s'au vediutu in oppidulu Rosnovu (Rosenau) ómeni sasi, carii batea pe romanii ce alergasera dein partea de susu a oppidului, cá se le ajute a stinge. „Mergeti la draculu, cine v'au chiamatu se stingeti?“ Reulu se latise atátu de multu, in càtu societatea cea mare dela Triestu a fostu interdisu agentiloru sei luarea de ásecurari dein anumite comune. Inainte cu 7 séu 8 ani unu sasu dein comun'a Helchiiu (Heldsdorf) platí bene sierbitoriu-lui seu de romanu, cá la unu tempu anumitu se dea focu siurei. Sierbitoriuulu essecutà volienti'a principalelui seu, crim'a inse esí la lumina, si ambii, sasulu si romanulu, fusera condamnati la temniti'a dela Gherl'a. S'au mai vediutu si alte casuri, unde nici-unu omu dein comuna nu mergea se stinga. „Arde, arde, sariti ómeni buni cà arde!“ — „Taca'ti gur'a mei, dara nu scii tu, cà aceia la carii arde sunt ásecurati?“

Asia este, sunt si potu se fia unele casuri, unde ómenii isi dau ei insii focu la averea loru, cu tóte

acestea, se potu numera fórté multe alte casuri, unde causele incendiului sunt cu totulu altele si anume: negrij'a, vindict'a séu resbunarea colcaitória, invidi'a séu pism'a, reutatea innascuta, fàra invidia si fóra cugetu de vindicta, in fine si casuri neprevedinte, ádeverate desastre, precumu e trasnetulu, esplosiuni s. a.

Negrij'a, nepasarea, lenea, séu adeca acelu fatalismu orientale omoritoriu de spirite, acea incredere órba in nu sciu ce, in sórte, in ursita, séu in provedentia, este caus'a principale a celoru mai multe pericule de focu. Mai antaiu de tóte constructiunea celoru mai multe case dela comunele rurali este de acea calitate, in càtu candu le vedi, trebuie se te miri, curau de nu arde pe fiacare di in comune de acelea. Mai alesu asia numitulu caminu séu cotlonu, foculariu, cu vatr'a dein tenda, ce are de asupra sa unu feliu de capacu, in mai multe casuri impletitu numai dein nuielle, áfumatu si plinu de funingine, iti insuffia ádeverata terróre candu vedi cum flacar'a inaltata in susu ilu prelinge, amerintiandu la totu momentulu cu incendiu. Cele mai multe case n'au nici-unu urlóiu (hornu, cosiu) scosu afóra de-asupra coperisului; inse ce le-aru si folosí urlóiele, candu mai tóte casele sunt coperite cu palie. Se pare cà in locu de a scadá, fatalismulu pe la noi prede radecine totu mai afunde. Mai de multu, óri-si cumu, incái patronii si patrónelle casei (gazdele, stapanii) privighiá cu mare grija, cà nici-unu omu alu casei se nu cutedie a ambla pe afóra cu luminarea aprensa, neci in podu, neci in cameri, unde se tiene de essemplu canepa si alte obiecte care prenu focu iute, éra pe sierbitorii dela vite si pe cocierii ii pedepsea séu ii dimittea, indata-ce'i aflá cu pipele aprense p'intre nutretiu séu in grasdu. Astadi este cu totulu altu-mentrea: multi patroni de casa si filii loru dau essemple de ádeverati barbari, séu de ómeni smentiti de capu; ii vedi adeca dio'a nóptea amblandu nu numai cu pipe, ci si cu sugari aprense, fumandu prin tóte partile economiei loru, in siura, intre claile de fenu si palie, in grasduri, in poduri, alaturea caraloru incarcate cu nutretiu, si aruncandu catranitiele (lemnusiele de aprensu) cu nepasare demna de unu dervisiu turcescu, preste totu in ori-ce parte de locu, fóra nici-unu respectu la materiile combustibili. Aceiasi eco-

nomi nu mai sciu de falinariu, mai alesu pentru grasdurile de cai; acuma cocierii aprenđu luminarea si o radîma de unu parete, fõra grija cã põte se se aprenda vreo grinda, sãu se cada nutretiu asupra luminarei aprense, precumu s'a intemplatu de nenumerate-ori. Cocierulu in grasdu, cã si patronulu seu in camer'a de dormitu, s'au dedatu se dõrma cu luminarea ardiendu si cu pip'a in gura.

In mai multe case femeile scotu cenusi'a mestecata cu jaratecu in cãte unu vasu de lemn, apoi o punu in podu; dein acãsta negrija criminale s'au escatu multe incendiuri.

Se afla chiaru si pe la orasie asia numiti architecti, murari, mesteru-strica, adevirati cãrpaci ignoranti si betivi, carii nu sciu se asiedie si se scõta in susu urloiulu in altu modu, decãtu numai construindu'lu pe cãte una grinda de ale casei, care trece in acea directiune; acea grinda apoi se lipescu cu ceva lutu, sãu se tinciuescu cu varu, inse asia subtire, cã dupa cãtuva tempu cadiendu lutulu sãu varulu, grind'a uscata pãna deincolo remane gõla si espusa la schinteile si ferbenti'la ce esse in susu, se aprende si ardẽ incetu cã si esc'a in directiune horizontale, pãna ce foculu apuca si in scanduri, candu apoi locuitorii casei se vedu coplesiti de focu cã prin minune.

La mai multe case vei afla tocma in partea in care este urloiulu, materii combustibili, fenu, palie, penusie de papusioiu, cãlti, lemnariã, care la caderea unei singure schinte potu se ia focu.

In mai multe tieri sunt legi si dispositiuni destulu de precise, cã primarii sãu cãte unu juratu alu comunei se visitiedie dein tempu in tempu tõte locuintiele dein comuna, si ori-unde afla cã sũnt calcate legile de securitate in contra focului, se si globesca. Dara in mai multe comune primarii si juratii aru trebui se se globesca mai antaiu pe sene si pe femeile lor, pentru lene si nepasare.

Dein vindicta sãu resbunare se intempla fõrte multe incendiuri. Celu mai miserabile poltronu, care n'are curagiulu de a'si cere sãu lua alta satisfactiune pentru vetamarea ce i se pare lui cã 'iai facutu, da focu la casa sãu la alta avere. Am vediutu in vieti'a mea secuiu in comun'a Órfalau (Vãrfalva), care a datu focu la cas'a vecinu-seu numai pentrucã acesta aflanduse dominec'a la dantiu, sarutase pe nevast'a celuia. Asia pentru unu sarutatu arsera in acea nõpte patru case si tõte celelalte superedificate. In tempulu absolutismului nisce stren-gari dein comun'a romanescã Branu au datu focu la casele judelui in capu de nõpte, in cãtu au arsu si elu si una femeia. Dara cine se incerce a enumera tõte tetiunariile cãte se intempla dein vindicta, consemnate sunt acelea pe la tribunalele criminali, multe dein ele se publica prin diarie, multe inse — dein nefericire — remanu nedescoperite. De altu-mentrea tetiunariile dein vindicta diabolica sunt mai numerõse in acelea tieri si la popõrale acelea, unde admini-

stratiunea justitiei este decadiuta, asupritõria, partentõria, sãu si sierbitore umilita a politiceii, mai in scurtu, unde domina tirani'a si asuprirea, unde nimeni nu e siguru de dreptulu seu, unde insii judecatorii sunt spoliatori, era in administratiune se afla si õmeni de aceia, carii facu causa comuna cu tetiunarii si cu banditii, pentru care avemu si mai de curendu esemple de cele mai fiorõse cu acelea cãteva mii de processe criminali, care se petractedia si decidu tocma acumu in dilele nõstre in Ungari'a la Segedinu. In comitate reulu acesta era si mai cumplitu, pre cãtu tempu jugulu celu greu si spurcatu alu iobagiei apasã cerbicea locuitoriloru, pre cãtu tempu legile tierii denegã iobagiulu personalitatea, dreptulu de omu si dreptulu de a potẽ porta processu cu cineva. Sub asemenea conditiuni unii romani si secui isi cautã satisfactiune la tetiune. Fiorõsa stare a lucrurilor, despre care generatiunile june n'au de locu idea.

Invidi'a sãu pism'a omenesca inca inpinge pe unii õmeni corrupti la tetiunariã. Sunt adeca unele suflete spurcate, care prefacu in cenusia averile altora numai de necasu, pentrucã ceia le au, era loru le lipsescu, ceea ce erasi se pote vedẽ dein mai multe processe criminali dela diversele tribunale. „Mei, dara pentru-ce ai datu focu la claile de fenu ale domnului Sebastianu?“ „Pentrucã densulu are prea multe vite grase si frumõse.“

Dein reutate innascuta inca se intempla tetiunarii. Sunt tetiunari, cumu amu dice, nascuti, precumu sunt si furi nascuti, sãu celu pucinu de aceia, la carii tetiunari'a ori furtulu s'a prefacutu in a duo'a natura. In an. 1845 candu au arsu la Brasiovu preste vãra de noue ori la noue locuri, in fine tocma la scõlele sasesci prensera pe tetiunariu, carele fusese unu studente sasu. Intrebatu fiendu cã pentru ce a datu focu si a causatu daune de sute de mii, a respunsu cã asiã 'ia placutu lui, cã se se mai otielasca sangele celu flegmatecu sasescu. Pe atunci fusese proclamata legea martiale si furcile fusesera inaltiate tocma in faci'a promenadei publice; cu tõte acestea pe acelu monstru nu'lu spendiurara, ci declarandu'lu de nebuu, ilu transportara la Gherl'a. In tempulu absolutismului au adasu la tribunalulu dein Brasiovu pe unu tetiunariu secuiu dein Treiscaune. „Mei Jancsi, dara pentru-ce ai datu tu focu la siur'a sarmanei veduve dein capulu satului? Ce ai avutu tu cu acea femeia? Ce reu iti va fi facutu ea tie?“ „Lelea Zsuzsi nu'mi facuse neci-unu reu in vieti'a sa, si neci-cã am datu focu siurei dein vreo manã; dara fiendu erna grea, nea grõsa, drumulu coperitu, si plecandu eu dein nõpte la taliatu de lemne in padure, me temeam se nu perdu drumulu; asia am datu focu siurei dein capulu satului, care 'mi si luminã minunatu, pãna ce me apropiãiu de padure.“

Vorbindu preste totu si anume luandu in consideratiune marele numeru alu casuriloru de incendiũ cãte se publica in diariile dein patria, apoi se pare

cà foculu nu face nicairi atâtea stricatiuni, câte face in Secuime, unde sunt multi ómeni, si betivi, si fatalisti, si resbunatori. Intre romani fatalismulu causedia cele mai multe desastre. Intre sasi inca vinu casuri de incendiu, deintre care unele batu cu atátu mai multu la ochi, cu càtu comunele sasesci sunt mai preste totu edificate mai bene decâtu cele romanesci si secuiesci.

Ce este in Transilvani'a, este si pe airea, in alte tieri ale imperiului, incendiuri mai mari séu mai mici, mai multe séu mai pucine se intempla la tóte popórale, cu acea distinctiune inse, cà pe airea asecurarile in contra focului sunt apretiate si imbraciosiate de càtra locuitori in mesura neasemenatu mai mare decâtu pe la noi; preste acésta, administratiunea politica, scól'a si preotimea se adopera dein tóte poterile a estermina reulu dein radecina, éra in casuri candu apuca vreunu tetiunariu in potestatea tribunaleloru, pedéps'a lui este sigura si insuflatória de frica asupra celoru scelerati.

Tetiunari'a este crim'a cea mai periculósa dein lume. Tetiunariulu este adesea in aceasi persóna asasinu si banditu séu talchariu. Ati vediutu pe acelea femeii cu faci'a palida de fóme, corpulu loru tremurandu de frigu, cersiendu pe la usiele ómeniloru pe langa una cartiulfa subscrisa de nu sciu ce primariu? „Suntemu de cei arsi. Eu, Ana, mi-am scapatu dein focu numai pe acesti duoi copilasi, éra unulu au arsu in cas'a care a caditu preste densulu.“ Eu, Mari'a, imi perduiu si barbatulu carele mai intrase cea dein urma data, pentru cá se scóta p'intre flacari lad'a cu vestmentele si cu ceva banisióri. L'au innecatu fumulu si l'au culcatu la pamentu una grinda. Am remasu veduva cu cincii copii.“

Colectiune de diplome

d'in diplomatiariulu comitelui Iosifu Kemény, care privescu mai alesu pe románi (valachi).

(Urmare.)

1436. App. D. Tr. T. V.

Regele Sigismundu aflase, cà sasi dein Sibiu si dein cele siepte scaune sasesci tienea ascunse la senesi averi considerabili, odóra, adeca vestmente, carti, potire, monstrantie si alte multe, pe care densii le rapisera si furasera dein biserica episcopéscá dela Alb'a-Iuli'a; asia le committe strinsu cá se restitué totu ce au furatu; amerintiandule nu numai cu perderea gratiei regesci, ci si cu iadulu si cu anathem'a clericiloru.

C. ppria Imperatoris. Sigismundus Dei Gratia Romanorum Imperator semper Augustus, ac hungar. Bohem., Dalmacie, Croatiae etc. Rex. — Fidelibus nostris Magistro Civium, Judicibus, et Juratis senioribus, nec non Civibus, universisque Saxonibus Cittis nostrae Cibiniensis ac septem sedium, sed et aliarum quarumlibet sedium Saxonicalium partiumstrarum Transylvanarum harum continentiam, et notitiam concernentibus atque habituris salutem et gratiam. No-

stre in audientiam deductum est, iterum Matti. relatione fidedigna, qualiter et rebus, et bonis, puta, ornamentis. libris, et calicibus, ac monstrantijs, et clenodijs ecclesie beati Michaelis Archangeli Alben. Transylvan. temporibus disturbiorum Regni nostri jam dudum sedatis, per saxones scilicet praedecessores vestros, nonnullosque ex vobis de ipsa Transylvania ecclesia manu sacrilega raptis, receptis, et ablatis nonnulla ymo plurima apud vos, et in medio vestri, seu erga aliquos ex vobis in specie haberent, que hactenus ipsi Ecclesie sancti Michaelis reddere, et restituere dissimulassent, et distulerunt, dissimularentque et recusarent etiam de presenti, quod in detrimentum animarum suarum, et vestrarum cedit nimis grave. Verum cum vos ad restitutionem talismodo ablatorum, etiam divina lege jubente, que dicit, quod peccatum non dimittitur nisi restituatur ablatum, teneamini in effectu. Igitur volumus, vestreque, et cuilibet vestrum fidelitati firmissime, et severissime precipimus, et mandamus, quatenus habita presentium notitia, omnibus dissimulationibus, et difficultatibus procul motis, omnes, et singulas res, atque bona, nec non ornamenta, libros, calices, monstrantias, simul quelibet clenodia annotate ecclesie beati Michaelis Archangeli Transylvan. presertim eas, et illa . . . . apprehensioni eidem ecclesie, et per consequens dominis de Capitulo . . . . , modis omnibus deputatis. Secus gratie nostre sub obten . . . . . Zegedini feria sexta proxima post festum beati Georgii Mris, anno domini MCCCCXXXVj. Regnorum nostrorum Hungariae Quinquagesimo. Romanorum 26. bohemiae XVj. Imperii vero tertio.

Ex authographo Capit. Alb. Transylvaniae.

1436. 8. May. App. D. Tr. T. V.

Epistola a episcopulu Georgie Lépes, dein care inca se adevérédia, cà doctrinele lui Ioanu Huss petrusesera si in Transilvani'a, veniendu incóce dein Moldov'a. Episcopulu care se aflá petrecúndu in functiune inalta la curtea regéscá, invita pe faimosulu calugaru Iacobu, cá veniendu se'i ajute a esterminá pe Hussiti.

1436. Literae Georgii Eppi Tranni in aula Regis absentis ad suum Clerum, quod Jacobum de Marchia apostolicum in Bosnia operarium in Transylvaniam invitaverit, „ut Hussitas, qui ex Moldavia Transylvaniam sunt ingressi extirpet.“ —

Fragment: edidit: Szeredai Eppi Tranni p. 152.

„ Katona T. XII. p. 740.

„ Pavich Ram. v. o. p. 28.

„ Fejér C. D. T. X. vol. VII. p. 808.

1437. post. 6. Julii. App. D. Tr. T. V.

Tractatu de pace, inchiaietu indata dupa batali'a cea mare dela Bobaln'a si Alparetu, intre aristocratía si democratía, intre boieri si tierani, séu cumu se esprime acestu documentu, intre universitatea nobililoru si uni-

versitatea locuitorilor țerei, unguri și romani.

Acestu documentu se publicase de istoricul Pray în un'a dissertatiune a sa în *Annales* pag. 163, înse numai în estrasu scurtu, precumu se vede și la Benkő Milkovia II. pag. 319, la Eder *Observationes criticae* în Felmer pag. 71—72, și totu la Eder în fragmentu la *Supplex libellus valachorum* pag. 15—16, éra mai tardu ilu publicà comitele Ios. Kemény în *Magazinulu* lui Kurz tomu III. fasc. 360 în unu fragmentu mai lungu, carui înse'i lipsesce nu numai începutulu, ci partea mai mare și chiaru cea essentială însuși dein documentu. Dupa Kemény ilu luà și Fejér în *Codice diplom.* T. X. vol. VII. În collectiunea dein care publicamu noi aceste documente istorice, acesta dela 6: Iuliu e trecut sub 2. Iuliu și totu numai așa, precumu se afla în *Magazinulu* lui Kurz. Destulu s'a sbuciumatu comitele Iosifu Kemény în viéti'a sa, că se dea undeva preste acestu documentu întregu, pentru că'lu interessase și pe densulu în gradulu supremu dein mai multe cauze, pe care le pôte pricepe ori-cine scie se judece despre asemenea evenimente; dara precumu ne asigură dn. canonicu prepositu Stefanu Moldovanu dein gur'a aceluiași istoricu, cautarea 'i fusese cu totulul indesiertu, pentrucă dupace în archivulu dela monasteri'a Clusului se aflase numai atâta câtu se vede la Eder, Benkő etc., Kemény crediendu că dóra 'lu va descoperi întregu la capitululu dein Alb'a-Iulii'a, a cautatu acolo multu dupa acelu instrumentu memorabile, înse dupa osteneli îndelungate află dein elu numai duoe bucati rupte un'a de câtra alt'a, aruncate în ciste diverse la câte unu locu, unde se pastră documente cu totulul de alta natura.

Comitele Iosifu Teleki fusese multu mai tericitu, pentrucă elu dete preste întregu documentulu care tractedia despre pacea dein 6. Iuliu 1437, apoi ilu și publicà întregu la Hunyadiak kora în tomu X. indata sub Nr. 1. Se vede că unu esemplariu dein acelu tractatu de pace s'a fostu transmissu regelui Sigismundu mai înainte de adu'a batalia dein an. 1437, éra apoi dela Sigismundu a trecut la successorulu și generele seu Albertu austriaculu și apoi a remasu în arhivele austriace. Așa dara noi inca vomu reproduce aici acelu tractatu de pace întregu, dupa com. Ios. Teleki, éra nu numai în fragmentu, precumu se vediușe până acilea. Dara istoricul criticu nu'si va pregeta a compara fragmentulu cu documentulu întregu, pentrucă se afla câteva variante, care potu se interessede și pe altulu, precumu ne interessara și pre noi. Chiaru și unele nume suna altu-mentrea în esemplariulu lui Iosifu Teleki, ceea ce pôte se provina și numai dela modulu de a lege cutare manuscriptu vechiu (paleographia). Așa de ess. la Kemény vei afla Ladislaus filius Benedicti de Sarkad, candu la altii este de Farkas; la Kemény este „Valentinus Judex,” la Teleki „Vincentius Judex” etc. etc. În totu casulu, noi esemplariulu pu-

blicatu de Teleki între documentele adunate și alaturate în 2 tomuri la Hunyadiak kora ilu consideramu de autenticu; apoi fiendu-că acestu tractatu de pace are fórte mare valóre istorica, mai înainte de a'lu reproduce în limb'a originale, vomu scôte punctele de împaciuire și în limb'a nóstra daco-românescă.

Representantii plenipotentii ai nobililoru dein acestu principatu Transilvani'a (hujus Principatus Transylvanie) și representantii plenipotentii ai poporulu ungurescu și ai celui romanescu (Universitas Regnicolarum Hungarorum et Valachorum hujus Principatus Transylvanie) venira pe la începutulu lunei Iuliu (lun'a lui Cuptoriu) la Conventulu monasteriei Fetiórei Mariei dela Clusiu, că la unu locu, séu dicesteriu publicu alu țerei, unde se închiaiá, estradá și se pastră documente publice. În faci'a calugariiloru dela acea monastire plenipotentii partiloru belligerante arata pe largu tóte cauzele dein care s'a escatu acelu bellu civile, acelea versari de sange terribili și tóte devastatiunile dein acea véra.

Se constata rapacitatea și tirani'a episcopulu Georgie Lépes, interdictulu și tóte bajocurile câte a facutu elu locuitoriloru țerei, cumu adeca ómenii se îngropá dupa mórte că selbatecii, cumu se facea cununiile fóra preoti s. a.

Se adeveresce și tirani'a boieriloru, cumu adeca ei tractá pe poporu și chiaru pe connationalii loru, că și cumu aru fi fostu nisce sclavi cumparati cu bani, cumu nobilii oprea migrarea libera, cumu spoliá pe locuitori de tóte averile loru și de tóte drepturile libertatei loru (Juribus libertatum), subjugandu'i cu totulul, în fine cumu îi încarcasera cu sarcine pe care nici-decumu nu le mai potea supporta. Deci, adaosera plenipotentii, poporulu dorindu ferbente că se'si recastige și se'si restaure vechile sale libertati, date și concesse, „de câtra regii cei santi la toti locuitorii acestui regatu,” s'au adunatu în muntele Bobaln'a, în teritoriulu comunei Olpretu (Alparét) spre a se consulta, éra apoi locuitorii adunati acolo au tramisu deputati (nuntii) la nobili, priu carii se rogá, că acestia se respecte libertatile date de regi (sanctorum Regum) și se ridice de pre cerbicea loru jugulu sierbitutei nesuferibile (a jugo intolerabilis servitutis). La tóte acestea rogamenti nobilii au remasu cu totulul surdi (obtusis auribus), éra Ladislau Ciacu voda alu Transilvaniei prindiendu pe deputatii poporulu, 'iau taliatu în bucati (truncari et dismembrari), apoi a pornitu cu bataia asupra poporulu, și s'a facutu mare versare de sange, cadiendu multime de ómeni dein ambele parti. Dupa aceea mai multi barbati deintre nobili și dein poporu luminati de spiritulu santu s'au invitatu unii pe altii la închiaiere de pace, care s'a și închiaietu pentru că se se tiena neviolata sub pedéps'a calcarei de juramentu și pe langa urmatóriele conditiuni:

1. Mai antaiu poporulu declara curatu, că elu nu s'a sculatú nici în contra lui Ddieu și a dreptatei

lui, neci in contra basericeii, neci asupra corónei (asupra statului), séu asupra monarchului, ci numai in contra nobililor si a persónelor eclesiastice, care au calcatu libertatile poporului date lui de càtra regi dein tempuri stravechi (libertates jam dudum a sanctis regibus concessas) si au introdusu abusuri nenumarate, subjugandu si impilandu preste totu. Poporulu este decisu a reintra in vechile sale libertati. Poporulu nu a volitu se faca nici-unu reu nobililor si persónelor eclesiastice, ci numai se apara de rapacitatea lor. Asia dara

2. Locuitorii voru da de aci incolo episcopului in locu de diecime in natura, câte 1 florinu de auru séu 100 denari in moneta currenta dela câte duoe dieci de clai (capitie). Diecimele acestea se nu le adune ómeni de ai episcopului, nici amici si patroni de ai nobililor.

3. Nici-unu nobilu, fia de ori-ce rang, se nu mai cutedie a lua dela poporulu neprivilegiatu a nou'a parte dein producte, nici dein cerealii, nici dein vinuri.

4. Locuitorii carii voru fi luandu pamenturi dela alti nobili dein alte comune spre cultivare, se dea numai taxele usitate dein vechime.

5. Fiendu-cà tóta violenti'a, spoliatiunea si subjugarea locuitorilor tieri de càtra nobili purcede dela impregiurarea, cà locuitorii inca si dupace sunt spoliati de tóte averile lor, totu nu sunt suferiti a se muta dela unu locu la altulu, asia se decide, cá locuitorii se aiba libertate deplina si sigura a se muta ori-unde le va placea lor, indata ce voru fi regulatu si platitu taxele si alte datorii, cu care voru fi obligati càtra boieriu, in a carui possessiune voru fi petrecutu pàna atunci.

6. Pe iobagii carii s'aru muta pe furisiiu la altu locu, boierulu se'i recera prin tribunalulu competente, se jure inse elu si alti duoi martori, cà in adeveru iobagii aceia s'au mutatu airea fòra scirea lui.

7. Dein averea tieraniloru repausati fòra a fi lasatu elironomi dein còpsele lor, boierii se nu póta lua mai multu, decâtu numai câte un'a vita de trei ani, tóta ceealalta avere se remana veduveloru si consangeniiloru pe carii voru fi avutu acei repausati.

8. Ómenii carii n'au nici nevasta, nici prunci, nici alti consangeni, se aiba dreptu de a face testamentu spre tóta averea lor, éra nobilulu, boierulu, se nu póta infrange asemenea testamente. Boierii se póta heredita si tiené pe sam'a lor numai averile acelor locuitori tierani, carii lipsiti de orice consangeni, aru mori fòra testamentu.

9. Se decide si se asedia, cá lege nestramutata (ordinassent etiam et firmiter observandum stautissent), pentru totu venitoriulu (perpetuis futuris temporibus), cá se se adune in muntele Bobaln'a pe fiacare anu totu-deauna inainte de Inaltiarea Domnului dein fiacare satu, possessiune si oppidu (orasiu) câte duoi betrani mai destepti si mai demni de credentia, impreuna cu capitaniii popo-

rului, séu incaii cu unii dein aceiasi, séu cu altii carii voru fi alesi mai tardiu, in decursulu tempuriloru. Acolo, pe acelu munte, acei capitani, séu unulu dein ei, se fia in dreptu a cerceta si a intreba pe betranii adunati ai poporului, déca nobilii ii lasa in pace cá se se bucure poporulu de libertatile sale, séu cà nu'i lasa, si déca unii séu altii deintre nobili punctele acestui tractatu de pace si câte mai urmedia, le voru fi violatu preste totu séu in parte; éra déca ar esi la lumina, cà vreunu nobilu a calcatu acestea conditiuni, acela se fia declarat de perjuru, adeca de calcatoriu alu juramentului, si ceilalti se nu'lu apere*).

10. Se mai decide, cà déca poporulu va castiga dela imperatulu (ab imperiali Majestate) acelea diplome (litteras) remase dela s. Stefanu si dela alti regi successori ai lui, in care se coprendu libertatile si statutele poporului, atunci poporulu se dea censulu annuale, darurile si servitiulu conformu coprinsului acelor diplome si statute; . . . se dea fiacare iobagiu pe fiacare anu in dio'a de s. Stefanu câte diece denari in moneta currenta, éra mai multu nu. Boieriloru carii au mori, se li se mai dea pe la Craciunu câte una galéta (cubulus) de ovesu si câte duoe turte (colaci, pogaci?), la pásce duoe turte, la patronulu (hramulu) basericeii éra si doue turte si unu puliu; éra nobililoru carii n'au mori, se li se dea numai la Craciunu câte una galeta de ovesu si duoe turte. Tieranii se si mai cosesca séu se se cere la boieriu câte una di (nu se spune de locu, pe septemana, pe luna séu pe anu? Red.) si se tiena morile in stare buna. Diecime séu alta taxa pentru porci si stupi, care le luá dela unu tempu incóce atátu dela unguri càtu si dela valachi, cumu si censulu numitu Acau (dela vinu) se nu mai fia obligatu nimeni a da boieriloru. Iobagii regesci dela saline se fia obligati a implini numai servitiulu usitatu dein vechiu, éra camerarii salineloru se nu cutedie a'i obliga la mai multu. Camerariulu se nu aiba dreptu a vende beutura in alte case, decâtu numai in cas'a propria, si se nu póta opri pe alti ómeni dela carciumaritu.

11. Mai incolo cele duoe parti paciscente, adeca univrsitatea nobililoru si univrsitatea unguiloru si a valachiloru declarara, cà déca cumu-va in diplomele santului Stefanu, séu in tenórea acelor, acestea dispositiuni si acestu usu nu s'ar coprende respicatu, cá se scia locuitorii tieri, pe langa ce conditiuni sunt ei subordinati boieriloru, atunci locuitorii tieri (ipsi Regnicolae) se si alega dein sinulu lor deputati, ómeni de caracteru onestu (fide dignos), temetori de Ddieu, carii alesi fiendu, se se adune la unu locu cu alti deputati nobili, ómeni probi, carii se fia alesi de càtra univrsitatea nobililoru, si se ia

*) Interessanta dieta democratica, cu deputatii si cu tribunii sei.

la discussiune matora tóte conditionile, pe langa care poporul are se mai fia subordinatu boieriloru.

12. S'au luatu si mesuri pentru casuri de espediuni bellice, candu avea se éssa la bataia atátu episcopulu, voda, comitii secuiloru, càtu si locuitorii tierani (Regnicolae) si alti ómeni de ori-ce stare si conditione, obligati a sta sub arme. Anume pentru aprovizionarea óstei patriotice s'a ingrijitu, cá óstea se stea ver'a afóra in campu, érn'a in sate si cetati, éra belliducele séu capitanulu se chiamo la se-ne pe primarii comuneloru, se le ia juramentulu cà nu voru cere pretiuri essagerate pentru victualii, si cà voru ingriji cá se se aduca de ajunsu la castre, dara si ostasii se platésca omenesce, se nu insiele, nici se rapésca dela omeni.

13. Baronii tieriei, adeca boierii cei mai de frunte, sunt obligati prin acésta conventiune, oá se asculte de poruncile regesci si in tempuri bellice se stea totu-deauna gata cu banderiele (companii, batalióne), se tieno spioni, esploratori siguri, se nu mai scóle pe locuitori, nici se'i duca in campulu de bataia numai asia orbesce, luandu-se dupa faime desierte si dupa minciuni góle, neci se asuprésca pe locuitori sub asemenea preteste.

14. Se mái decide, cá ori-unde nobilii condusi de pasiunea loru s'aru incerca se faca reu locuitoriloru, se'i omóre, se'i bata, atunci se fia de ajunsu a comproba faptele loru prin duoi séu trei martori, se fia tractati cá perjuri, si nobilii tieriei se nu mai sara in ajutoriulu acelora. Dein contra, éra si déca s'aru afla si deintre iobagi carii se faca reu nobililoru, comprobandú-se faptele loru totu cu càte duoi séu trei martori, se fia condamnati cu sententi'a capitala si se'si perda tóte averile loru.

15. Se mai decide si decretédia inca si in acestu punctu cu mare taría (firmiter inhibendo), cá nici-unu nobilu, nici voda, nici comitii secuiloru si episcopulu, nici vicevoda séu comitii provinciali (districtuali, dein comitate) si nici-unu omu fia de ori-ce rang si conditione, se nu mai asuprésca, se nu conturbe, séu se damnifice, nici pe susu numitii capitani si pe deputatii alesi ai poporului si nici pe unu locuitoriu dein universitatea poporului, se nu cutedie a le mai face vreunu reu; éra déca totusi s'aru incerca se le faca reu, atunci se tréca de perjuri, apoi chiaru universitatea nobililoru séu unii dein ei se se intrepuna la voda, la comiti, la episcopu, cá se'i apere si se le stea intru ajutoriu; ne facundu acésta, perjuri se fia.

16. Se decide cá decimele episcopesci, care nu s'au platitu de càtiva ani, se se platésca acuma cu cincii denari moneta currenta, adeca 100 denari de 20 de clai (cá mai susu), éra cincidieceimea cuvenita regelui se o numere fóra a mai astepta alte dispositiuni.

17. Partile paciscente mai decidu si se obligatare si virtosu, cá déca cumu-va deputatii nobililoru si ai locuitoriloru tieriei voru potea castiga si aduce

diplomele regelui s. Stefanu si coprinsulu loru sub sigillulu regelui Sigismundu, séu alu palatinului, ori alu comitelui curiei regesci, ori sub sigillulu vreunui capitulu, atunci asiedimentele si dispositiunile coprinse in acestu documentu de impaciuire se remana cassate si annullate, si relatiunile deintre nobili si poporu se se reguledie conformu libertatiloru recunoscute si date poporului de càtra regele Stefanu. Éra déca acelea diplome remase dela s. Stefanu nu s'aru mai potea afla, si neci coprinsulu loru nu s'ar mai potea descoperi dein alte acte si documente, atunci conditionile si decretetele coprinse in acestu tractatu de pace si tóte càte aru curge dein acestea, se stea si se remana in valóre deplina si se fia obligatorie pentru totu-deauna cu acea legatura, cá ori-care dein ambele parti, séu cá totalitate, séu cá persóne private, ar cutedia vreodata se calce séu tóte, séu macaru numai un'a dein acestea conditioni de pace, atunci ori-cine se fia acela, se tréca de perjuru, si nimeni se nu se póta scula in ajutoriulu lui.

Datu in 6. Iuiu 1437.

Dupa acestu estrasu romanescu se urmedie in limb'a originale acestu documentu minunatu, carele pre langa lumin'a de multu dorita ce reversa elu preste anii 1437 et 48, arunca radiele sale inca si preste seculii precedenti. Adeca odenióra poporulu inca 'si avuse libertatile sale, care apoi i s'au rapitu tiranesce.

Conventus Monasterii Beate Marie Virginis de Klus-Monostira, omnibus Christi fidelibus, tam presentibus, quam futuris presentium notitiam habituris, salutem in nomine Salvatoris. — Ad Universorum notitiam harum serie volumus pervenire: quod Nobiles viri Ladislaus filius Benedicti de Farkas, alter Ladislaus filius Gereu de Zamusfalva, Benedictus de Suk et Dionisius de Farnas, per Universitatem Nobilium ab una, parte vero ab altera — providi viri Ladislaus Biró, Vincentius Judex, et Ladislaus Bana, Egregii Ladislai filii Johannis Bani de Maróth in Alpréth et Antonius Egregii Déseu de Losontz Jobbagiones in Magyar Bogáth commorantes, per Antonium Magistrum et Gallum in Kend, Thomam Magistrum in Zéék, Johannem filium Magistri Jacobi in Kluswár ex Hungarorum — et Ladislaum filium Galli in Anthus residentes Capitaneos et Belligeros, — nec non Paulum Magistrum de Vajdaháza Vexilliferum Universitatis Regnicolarum Hungarorum et Valachorum hujus Principatus Transylvanie, et per eandem Universitatem ad infrascripta effectui deducenda electi, coram nobis personaliter constituti parili voce et unanimi relatu detexerunt et confessi sunt in hunc modum: quod quamquam predicta Universitas Hungarorum et Valachorum in his Partibus Transylvanie et quorumcumque possessionibus commorantium, tum pro eo, quia Reverendus in Christo Pater Dominus Georgius Lepes Episcopus Transylvanus suas Decimas ex parte ejusdem Universitatis Hungarorum sibi debendas currente moneta vilium Dena-

riorum exigere nolens fere tribus annis ad ipsos accumulando, moderno tempore cum magna et ponderosa moneta extorquere voluisset, ipsos manifeste et indebite pregravando; propter quarum Decimarum non solutionem injuste imposuisset interdictum, sub quo interdicto Parentes ipsorum Patres scilicet et Matres, fratres et sorores, Filios ac Filias, aliosque ad eos pertinentes absque perceptione Sacramenti Eucharistie ac ceterorum Sacramentorum Ecclesiasticorum ab hac luce transmigrantes, extra Ecclesiam ac Cimiterium humi tumulassent, amarissimo corde ac dolore mestissimo; — ceterum Sorores ac Filias eorum contra statuta ac ritum Sancte Romane ac Universalis Ecclesie observandum, ab Ecclesia minime observatum maritassent, seu nuptui tradidissent, — dein item quia per ipsorum Dominos terrestres velut emptitii in gravem servitutem fuerint redacti, — cum enim de aliquorum possessionibus ad alia loca se transferre voluissent moraturos, rebus et bonis eorum etiam omnibus spoliatis abire minime permetterentur, et omnibus eorum Juribus libertatum privati penitus oppressi et importabilibus oneribus aggravati, — pro reacquirendis et reobtinendis pristinis libertatibus, per Sanctos Reges cunctis hujus Regni Hungarorum Incolis datis et concessis, importabilibus onerum sarcinis deponendis et abjiciendis maturo inter se inito Consilio in montem Bábolna in territorio possessionis Alpréth predictae adjacente convenientes, super eorum negotiis maturius deliberando, missis nuntiis ab ipsorum Dominis in dictis libertatibus Sanctorum Regum se conservari et a jugo intolerabilis servitutis colla eorum exsolvi humillime et devote supplicarunt. — Hujusmodi ipsorum supplicationibus iidem Domini ipsorum obtusis auribus non accedentibus, sed prefatis nunciis eorum per Magnificum Ladislaum Chaák Wayvodam Transylvanie detineri jussis et truncari et dimembrari, — cum ejusdem Wayvode, Lorandi Vice Wayvode ipsorum et Magnificorum Henrici de Thamasi et Michaelis Jakch de Kusal Comitum Siculorum auxiliis Belli certamine insilentes, se ipsis opposuissent, et inito conflictu, multi ex utraque parte corruentes interiissent, tandem Omnipotentis Dei annuente Clementia ex eorundem Nobilium ac Regnicularum seu Populorum Universitatibus certorum Deum timentium Nobilium et proborum virorum per Gratiam Spiritus Sancti illustratorum cordibus ad faciendam pacem inter partes se interponentium mitigatis, et sedatis ipsius belli certaminibus ad totalis pacis et concordie devenissent unionem, quod se se mutuo et eorum alterutrum super universis, et quibuslibet interfectionibus ac mutilationibus, dimembrationibus, ceterorumque malorum generibus per eos sibi ipsis alternatim factis, et irrogatis expeditos, quietos et per omnia absolutos committentes, talem unanimi voluntate fecissent ordinationem et dispositionem sub gravimine fractionis fidei inter se inviolabiliter observandam, hoc principaliter declarato: Quod ipsi cum subscriptis eorum dispositionibus, Deo et ejus Justitie,

ac Sancte Matri Ecclesie, Sacreque Sancte corone, nec non Serenissimo Domino ipsorum Naturali, Domino Sigismundo Dei Gratia Romanorum Imperatori semper Augusto, ac Hungarie, Bohemie, Dalmatie, Croatiae etc. Regi, Juribusque Regalibus in nullo prejudicare intendentes, sed omni fidelitate servata — solum libertates ipsorum dudum a Sanctis Regibus concessas, nunc vero diversis superinductis abusionibus notabiliter oppressas et omnino abolitas, reassumere satagentes laborassent ipsi Incole; Regni Dominis ipsis scilicet Nobilibus seu Ecclesiasticis personis in qualicumque dignitate constitutis et preeminentibus rebellare, et malum inferre eisque nocere non luissent, imo nec attentaverint in futurum, — et quum ex variatione monetarum Denarii pro tempore currentium non solutione Decimarum Episcopalium dum se (inter) contrarietates, et discordie ac pericula premissa facta fuissent et enata, pro precavendis in futurum talibus periculis et vitandis disposuissent, et ordinassent: quod a modo in futurum in solutione ipsarum Decimarum Episcopalium pro viginti Capeiciis unum florenum aut centum Denarios pro tempore currentes, ipsos florenos auri equivalentes dare, et solvere teneantur, tempore autem dicationis ipsarum Decimarum Episcopalium Decimator eorundem familiaris et fautor Nobilium dicare non valeat; nonas autem frugum et quorumcumque Bladorum sive seminum vel vinorum nullus omnino Magnatum, Nobilium et virorum Magnificorum aut quorumcumque hominum tam a propriis Jobbationibus quam extraneis terrarum vel vinearum cultoribus de cetero accipere nulla tenus presummat. Illi vero qui in tenuis aliorum Dominorum vineas seu terras habere dignoscuntur, de vineis terragium consuetum, de terris arabilibus census seu proventum solitum solvere teneantur. Quum dein omnis violenta predatio et oppressio Incolarum Regni ex eo oriri videbatur, ut qui voluissent se alias transferre moraturos, etiam spoliati abire non permittebantur, ideo ordinassent, ut universi et singuli libere conditionis homines justo ipsius deposito terragio, suisque debitis persolutis, quocumque maluerint liberam et securam se transferendi habeant facultatem. Si quis autem Nobilium tales Jobbationes alias ire volentes, calumniare et in eorum rebus damnificare vellet, tunc Comes Provincialis cum tribus marcis deducere teneatur. Illi autem, qui pro eorum excessibus iudicio aut terragii depositione convenirentur, non alias nisi expurgati abire valeant, — Jobbationes vero clam, terragio minime deposito recedentes, seu a facie Juris et Justicie se absentantes, Dominus eorum juridice, Juris Regni consuetudine, a suo Judice ordinario repetat, suo proprio, ac aliorum duorum Juramentis clam recessos, seu a facie Juris absentantes comprobando. Item ordinassent quod de rebus illorum — qui absque sobolis solatio, uxore remanente — decessissent, Dominus Terrestris non plus, quam unam pecudem triennem recipere valeat, et omnes res sic deceden-

tium ad uxores et consanguineos eorum, si quos haberint, condescendant. Si qui vero uxore, hereditibus ac consanguineis forent destituti, de rebus et bonis eorum, quibus maluerint, testamentum facere valeant; et talium Testamentum Domini Terrestres mutare non valeant, illorum autem res, qui uxore, prolibus et consanguineis carerent et absque Testamento decederent, Domini Terrestres possideant, — ordinassent etiam et firmiter observandum statuissent, quod singulis annis perpetuis futuris temporibus semper ante Festum Ascensionis Domini de quibuslibet villis et possessionibus ac Oppidis duo senes, animo sagatiores et fidedigniores, una cum prefatis Capitaneis, vel aliquibus saltem eorum, aut aliis pro tempore constituendis, ad predictum montem Babolna conveniant, ibique iidem Capitanei vel alter eorundem ab eisdem senibus inquirere et investigare valeat, utrum Domini eorum ipsos in eorum libertatibus conservaverint, aut non, et si aliquis Nobilium premissam ordinationem cum infrascriptis clausulis in toto vel in aliqua parte violasse; et eisdem contrarium fecisse repertus fuerit, perjurus habeatur, et ceteri nobiles ab illius defensione se retineant, et retrahant. Item in censibus solvendis, muneribus dandis, servitiis exhibendis ordiassent; . . . quod si Literas Sancti Stephani Regis, aut successorum eiusdem in quibus libertates et Statuta habentur ab Imperiali Majestate possent impetrare, censum annualem solvere, munera dare et servitia exhibere hoc modo teneantur; . . . quod pro censu annuo quilibet Jobbagionum decem Denarios pro tempore currentes, non plures, in Festo Sancti Stephani solvere teneantur. — Pro muneribus autem eorum . . . talibus Dominis Terrestribus qui molendinum, seu molendina habent, in Festo Nativitatis Domini unum cubulum avene et duas tortas, in Pasca similiter duas tortas, et in Festo Patroni Ecclesiarum similiter duas tortas et unum pullum dare teneantur. — Illis autem Dominis qui molendina non habent in Festo Nativitatis Domini unum cubulum avene, et similiter duas tortas — et in predictis aliis Festivitatibus alia ut prenarrantur dare debeant, in servitiis vero exhibendis una die falcare, aut metere, et obstacula molendinorum relevare, suoque more alias consveto in debita structura conservare teneantur. Item Decimam seu alium censum porcorum et apum, sicuti in aliquibus tantum temporibus, signantur sub castris tam ab Hungaris quam a Valachis huc usque exigebantur, et censum vulgo Ako appellatum Dominis Terrestribus nemo solvere teneatur. Item in locum Camerarii Salium Regalium justa et consveta servitia Regie Majestatis Jobbagiones in eisdem locis Camerariis residentibus semper fideliter exhibere debeant, ad coacta autem servitia, tam in salibus quam aliis oneribus deferendis Camerarius eosdem violenter compellere non presumat. Item idem Camerarius vina non in aliis domibus vel locis, quam in propria domo Camere propinare valeat, et tempore propinato-

rum vinorum suorum, alios a propinatione . . . vina propinantes interdicere non valeat. — Item hoc declarando statuunt, quod si, in Literis Sancti Stephani Regis seu tenoribus earundem totales constitutiones, et ordinationes consvetudinis expresse non habentur, — sub quibus ipsi Regnicole sub Dominis constituti remanere debeant, ex tunc ipsi Regnicole ex se ipsis dictos fidedignos, et Deum timentes atque in gremio sagaces eligere debeant, — qui electi una cum ceteris et probis Nobilibus per Universitatem Nobilium ad id eligendis, simul considerantes, et super his mature tractantes disponant et ordinent in quibus ritibus et consvetudinibus perpetuis temporibus tam ipsi, quam successores eorum pacifice et quiete valeant permanere. Item statuissent et ordinassent ac irrefragabiliter observandum commisissent, ut quacunque exercituaalis Expeditionis necessitate superveniente, prefati Domini Episcopus, Wayvode et Comites Siculo- rum atque Regnicole seu alii cuiuscunque status et conditionis homines; qui exercituare tenebuntur, victualia necessaria hoc modo recipiant, — quod tempore estivali in campo, tempore hyemali in villis seu civitatibus descendant, et Ductor Belli seu Capitaneus Villicos circum jacentium Possessionum vel Judicem Civitatis ad se convocare, et super eo, quod victualia Foro seu precio chagiori vendere non permittant, nec aliqui presumant — jurare faciat et sic exercituan- tes ipsa victualia justo precio estimato et non violentia ac defalcato valore, sicuti huc usque fecisse perhibentur — emant, et in quantum ipsa victualia inveniri possunt non abnegentur et abunde admini- strentur; — voluissent etiam et ordinassent, quod Barones qui juxta preceptum Regium et dispositio- nem Regie Mattis pro tuitione Regni Banderia sua semper prompto apparatu habere tenentur, et certos exploratores atque fideles conservare, in futurum tales exploratores teneant, et ipsos Regnicolas pro in- certo exercituaaliter consurgere non adstringant, et per frivolas et vanas, atque fictitias novitatum adin- ventiones Regnum et Regnicolas non opprimant. — Item ordinassent et commisissent ut quisunque et ubicunque quispiam Nobilium, in qualicunque animi sui merore, seu indignatione interfectiones seu ver- berationes, aut sanguinum effusiones prenarratas Job- bagionibus suis, aut extraneis premissis factis inter- ressentibus exprobrandi, vel vindicandi animo in facie opponeret, et hoc adminus duobus aut tribus testibus idoneis legitime comprobari posset, ex tunc talis fi- defragus, sive perjurus habeatur et Regni Nobiles a defensione eiusdem se abstrahant; e contrario si etiam quicunque ex Jobbagionibus ipsorum Nobilium tam propriis Dominis, quam aliis Nobilibus se extollentes hoc idem facere attentarent, aut previa ratione con- tra eosdem Nobiles insurgerent, et in eos modo si- mili duobus aut tribus testibus comprobarent, in Ca- pitali sententia et amissione omnium bonorum con- vincantur ipso facto. — Item firmiter inhibendo com- misissent, ut nullus ex Universitate Nobilium preno-

minatos Capitaneos et electos homines, aut quospiam ex eorum Universitate, ratione premissa, motivoque ullo unquam tempore, impedire, perturbare, molestare, et damnificare et eis quoquo modo nocere presumant, aut quoscunque Domini Wayvode et Comites Sicularum seu Dominus Episcopus, nec non Loran- dus Vice Wayvoda, vel Comites provinciales, sive quicumque alii cujuscunque status et dignitatis, ac preeminentie homines, et quocunque forsitan inducti ingenio contra prenotatos Capitaneos, ipsorumque Universitatem, aut quempiam ex ipsis insurgere attentarent, et eis nocere vellent, ex tunc perjuri habeantur. — Commisissent etiam ut Decimas Episcopales aliquibus annis non solutas, cum quinque Denariis nunc currentibus, videlicet pro viginti Capecijs centum Denarios, quinquagesimas vero Regali juri dicatas, prout est dicata, non exspectando relationem a Regia Majestate super alleviatione ejusdem, exsolvant. Statuissent preterea et firmiter observandum ordinassent; ut si Litteras Sancti Stephani Regis, aut earum tenores sub sigillo Regie Majestatis, aut Domini Palatini, sive Comitum Curie Regie Majestatis, vel alterius Capituli, nuncii Nobilium et Regnicolarum ab ipsa Regia Majestate obtinere et apportare voluerint, — ex tunc prescriptis constitutionibus et ordinationibus cassatis, et annihilatis juxta libertates, per ipsum Sanctum Regem Stephanum concessas — — — Litterasque super eisdem emanatas, aut in quibus tenores earundem continentur, invenire et habere non possent, — ex tunc prenotate constitutiones, seu decretationes cum constituendis, ut premititur, et decretandis in eorum vigoribus perpetuis futuris temporibus permaneant irrevocabiliter valiture. — Tali obligationis vinculo interposito, ut si que partium predictarum Universitatum Nobilium scilicet et Regnicolarum, vel quivis ex iisdem Universitatibus singularis videlicet persona, in premissis omnibus, aut premissorum aliquo articulo, vel aliquibus articulis persistere nollit, aut quoquo modo retractare attentaret, ex tunc talis ipse, vel quispiam ex ipsis, contra partem alteram in premissis perseverantem fidefragus habeatur, et Regnicole a defensione talium se retineant et abstrahant, — adque omnia premissa et premissorum singula, prenominati Ladislaus filius Benedicti — alter Ladislaus filius Gereu, — Benedictus de Suk, et Dionisius de Farnas se personaliter — ditorum vero Nobilium Universitatem auctoritate per eandem ipsis concessa, — annotati vero Ladislaus Biro, Vincentius Judex, Ladislaus Bana et Antonius se similiter personaliter — memoratos vero Capitaneos, seu Belligeros et Vexilliferum eorum, ipsorumque Universitatem auctoritate modo simili ipsis concessa obligarunt coram nobis; — in cujus rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes Litteras nostras privilegiales sigilli nostri appensione munitas duximus concedendas. — Datum Sabatho proximo post Festum Visitationis Beate Marie Virginis. —

Anno Domino millesimo quadringentesimo trigesimo septimo.

(Va urma.)

Scienti'a si artea militaria, scóle militarie.

Detori'a séu obligatiunea de a servi in armat'a statului au ajunsu a fi in tempurile nóstre, generale mai in tóte staturile europene, dein care mai face inca numai Angli'a óresi-care esceptiune. Asia si trebuea se se intemple acésta. Pacea perpetua va mai remanea tempu indelungatu frumosulu visu alu filosofiloru. Precumu drepturile omenesci nu mai potu se devina privilegiu numai alu unoru caste, asia si portarea si manuirea armeloru nu mai are se fia nici privilegiu reservatu numai unoru classi, nici éra si sarcina incarcata numai asupra altora. Era fórte reu atunci si in acelea tieri, candu si unde numai privilegiatii avea dreptu de a porta si a se essercita in arme; era inse totu asia de reu, candu privilegiatii se bucurá numai ei de tóte drepturile si beneficiile tieri, éra de obligatiunea servitiului militariu era scutiti, si sub arme stá mai totu filii poporului celui spoliatu de drepturi civili si politice. Drepturi egali, obligamentu egale, atunci apoi vomu sci pentru ce se ne versamu sangele. Popórale adeca 'si perdura gustulu de a'si arunca viéti'a in siantiu numai pentru interesele si drepturile unora, pentru vanitatea, capritiele si desiért'a gloria a celorulalti. Regimurile in fine se luminara abia, vediura cà nu mai merge cumu a mersu, si asia privilegiatii inca fusera obligati a reintra sub arme. Se mai facu inca esceptiuni multe; mai sunt popóra, care inca totu nu vedu pentru ce trebue se stea filii loru la gurile tunurilor, pentru ce se ingrasie pamentulu cu sangele si cu osementele loru. Acelea sunt adeca departe de a se bucura de tóte drepturile câte le competu loru dein voi'a lui Dumnedieu, déca nu si dein a ómeniloru. Totusi acelea popóra se nu despere, pe filii loru se nu'i subtraga dela arme, ci tocma dein contra, se'i indemne, se'i inbarbete la essercitiu in arme, la scientiele militarie si se tramita pe mai multi dein ei la scólele militarie. Acei teneri carii intra la sorti si jura sub standartu, se se folosésca cu zelu ferbente de diversele scóle care le stau deschise si de care sunt multe, scóle de compania, scóle de batalionu, de régimentu, de suboficiari, de cadeti*), scóle bellice (Kriegsschulen), scóle de artilleria si de geniu, scóle de statu majoru, academii militarie si bellice. Astadi asiá numitulu avancementu, adeca inaintare in rangu, stà deschisu pentru ori-cine, numai se fia in stare a depune essamenele cerute prin legi si regulamente. Ce e dreptu, acelea essamene in dilele nóstre nu

*) Scóle de cadeti, dein care au se ésa oficiari, mai iuainte era numai trei, acuma sunt 14.

prea sunt usióre; la óste inca se cere, pe langa portare buna, si scientia multa. Despre unu oficiariu cumu se cade, se presupune cá a invetiatu celu pucinu duoispredece ani, séu incaí cá a desvoltatu in tempuri bellice unu talentu ostasiescu. extraordinariu.

Se nu cautamu totu numai la ce este mai usioru. Unu barbatu in tregu va sci se infrunte ori-ce greutati. Panea ostasiésca este adesea uscata si amara; dara cáti in lume mananca totu pane alba, móle si moliata in grasime? Numai la óste este greu? La carausii de di si nópte, la caletorii de ale comerciantiloru pline de pericule, la taliatu de lemne in padure, la cósa si la sapa, la multime de professiuni uritióse si putaróse, in cancelariile cu aeru inecaciosu pentru câte unu fiorinu multu dnoi pe di, la nutrire de familii numeróse si grele, in fundulu mineloru de mineralii, la tóte acestea ocupatiuni si altele asemenea, nu simtimu nici úna greutate?

Armat'a cea de linia a imperatului, regelui si marelui nostru principe cá belliduce supremu, are in tempu de pace unu numeru de oficiari pàna la 15 (cincispredece) mii; éra pentru tempuri bellice se mai cere, cá se aiba celu pucinu patru séu cinci mii oficiari in reserva. Dein acestu numeru de oficiari care se póte dice colossale, de nationalitatea nóstra romanésca abia sunt vreo patru sute. Apoi patru sute de oficiari sunt si deintre evrei. Duoe mii de oficiari de nationalitate romanésca in armat'a imperatului Franciscu Iosifu este numerulu celu mai modestu pe care ar trebui se'lu aiba romanii in totu tempulu. Au nu vedeti dvóstra, cá la regimente constatórie mai totu dein romani, séu in maioritate romani, abia se afla câte noue séu diece oficiari, carii se cunóscá limb'a regimentului. Sunt porunci repetite, care obliga pe oficiari cá se invetie limb'a regimentului; dara o invétia? De aici apoi urmédia multe si mari rele, pe care se vi le spuna aceia carii le sciu dein esperientia propria.

Unu poporu care fuge de arme, fuge de libertate. Junimea careia nu'i placu armele, va fi si va remanea totu-deauna despretiuita. Desarmati astadi pe natiunea cea mai numerósa si cea mai potente, si ea in 24 de óre a devenitu jucari'a toturoru trectoriloru. Unu individu essercitatu in arme isi simte cu totul altu-mentrea demnitatea sa de omu, decâtu unulu carui i s'a disu dein mic'a copilaria: Éca cantan'a, fugi dragulu mamei! Aprobatele si compilatele au sciutu fórtre bene, pentru ce au interdisu poporului atátu de strinsu portarea de arme. Se marturisiru cá acelea la álte asemenea legi spurcate au trecutu dein generatiune in generatiune in sangele nostru.

Déca amu fi in scientiele militare ómeni de specialitate, precumu nu suntemu, amu recomenda junimei nóstre diferite carti, produse de ale literaturii milit. Fòra ceva scientia militaria pe unii auctori classici séu nu'i intielegemu in unele pericope de locu, séu

ii intielegemu reu. Chiaru si numai dein acésta cauza tenerimea ar trebui se se ocupe si cu artea militaria. Volimu se dicemu aci, cá scientiele militare mai potu folosi si altoru classi de ómeni, nu numai ostasiloru de professiune. Dorimu se se afle cineva, care se ne comunice unu cathologu de carti care tractédia despre artea si scientia militaria. Intr'aceea noi si pàna atunci vomu inregistra la locul acesta incaí unele regulamente, de care au trebuintia ostasii in totu decursulu servitiului loru. Nu le avemu romanése, le luamu in limb'a in care le avemu aici in tier'a nóstra. Celu care voliesce se le aiba romanése, le póte trage priu librari dela Bucuresci.

Articululu de lege 40 dein an. 1868 sanctionatu in 5. Dec. 1868 „Despre poterea armata,” constatoriu dein 59 §§-i, ilu presupunemu cá cunoscutu de toti parentii si de toti junii cáti sciu carte.

Dupace recrntulu jura sub standartu si se decide a invetia la scóla, are se'si castige deocamdata:

Abrichtungsreglement für die kaiserlich-königlichen Fusstruppen.

Dienstreglement für die kaiserlich-königliche Infanterie (déca e inrolatu la pedestrime, déca nu, pentru care trupa va fi inrolatu).

Felddienst für das kais. kön. Heer.

Militärstylistik.

Mai tardíu alte opuri, precumu: Geografia militaria, Istoria bellica, Studiu de terrenu, Tactic'a, Strategi'a etc. etc. Limb'a francésca si limb'a regimentului.

In matematica si in desemnulu liniariu ar trebui se se prepare tenerimea nóstra inca dein scólele civili multu mai bene decâtu se intempla acésta pàna acilea. Uitati-ve, atàti oficiari buni matematici, se aplica la calile ferate cu câte 2—3 pàna la 700 florini plata ficsa pe luna.

Dein scientiele militare in limb'a romanésca nu avemu la mana in momentele de facia mai multu decâtu patru tomuletie 16° adeva:

Regulamentu asupra essercitiului si manevreloru de infanteria. Scól'a de soldatu. Scól'a de compania. Scól'a de batalionu. Scól'a de brigada. Bucuresci. Imprimeri'a statului 1870 et 1871.

Ad Nr. 20—21 1873.

Contribuiri pentru fondulu academiei

romane de drepturi dela 14—25. Ian. 1873.

(Fine.)

- 10) Dela domnii: Manoila Spitereanu, economu in Samargit'a 50 cr. 11) Alecsa Moldovanu, econ. in Samargit'a 50 cr. 12) Ioane Corebianu, econ. in Samargit'a 50 cr. 13) Teodor'a Rusu vidua in Samargit'a 1 fr. 14) Flórea Uguru, vedua in Samargit'a 1 fr. 15) Procopiu Popu, preotu in Sasmiresiu 1 fr. 16) Collecta dein Sasmiresiu 4 fr. 17) Georgie Bobinasu, parochu in Ciab'a 1 fr. 10 cr. 18) Collecta dein Ciab'a 4 fr. 19) Collecta dein Valea rea 80 cr. 20) Collecta dein Malutiu 30 cr. 21) Nicolae Banu, curatoriu in Semisn'a 1 fr. 22) Pantilimone Kiss, curat. prim. in Semisn'a 1 fr. 23) Ioane Kiss

Fetu in Semisn'a 1 fr. 24) Onutiu Popu, economu in Semisn'a 1 fr. 25) Ioane Pocolu, econ. in Semisn'a 1 fr. 26) Vasilie Olteanu, econ. in Semisn'a 1 fr. 27) Ioanu Mirza, econ. in Semisn'a 1 fr. 28) Tanasie Balanu, econ. in Semisn'a 1 fr. 29) Nicolae Petrice, econ. in Semisn'a 1 fr. 30) Dumitru Campianu, econ. in Semisn'a 1 fr. 31) Teod. Purcariu, econ. in Semisn'a 50 cr. 32) Sim. Balanu, econ. in Semisn'a 50 cr. 33) Sim. Purcariu, econ. in Semisn'a 50 cr. 34) Ioane Ceontea, econ. in Semisn'a 50 cr. 35) Vasilie Mirza, econ. in Semisn'a 40 cr. 36) Lazaru Chiforu, economu in Semisn'a 30 cr. 37) Timofteu Popu, econ. in Semisn'a 20 cr. 38) Zach. Morosianu, econ. in Semisn'a 20 cr. 39) Ioane Christe, protopopu in Semisn'a 5 fr. 40) Vas. Musta, jude proces. in Coroieni 1 fr. 41) Simeonu Tecariu, parochu in Vima mare (Torda Vilm'a) 1 fr. 42) Athanasiu Georgiu, invetiatoriu in Strembulu 5 fr. 43) Teodoru Bussia, cantoriu in Copleacu 1 fr.

Sum'a 53 fr. 80 cr.

(Dein aceli bani 40 cr. s'au retienutu dein partea directiunei pentru porto postale.)

II. Prin dn. capelanu gr. cath. in Clusiu, Gregoriu Chiffa s'au tramesu:

1) Collecta dela biserica dein Fenesiulu sas. 5 fr. 20 cr. 2) Dela domnii Nicolau Popu, parochu si protopopu onorariu in Fenesiulu sas. 1 fr. 5 cr. 3) Petru Silagianu, propriet. in Fenesiulu sas. 1 fr. 4) Zach. Sigiarteu, propriet. in Fenesiulu sas. 1 fr. 5) Vas Popu, docente in Fenesiulu sas. 50 cr. 6) Nic. Blagu, clisiariu in Fenesiulu sas. 25 cr.

Sum'a 9 fr.

Sibiu in 25. Ian. 1873.

Dela secret. asoc. trans.

Bibliografia.

Dein lips'a cea mare a spatiului de care suferimu, ni s'au inmaltitu érase cartile si foile literarie pe mésa, de si pe unele dein acelea doriamu se le inregistramu si noi indata dupa esirea lor si se tragemu asupra-le attentiuinea lectoriloru. Ne consolamu cu impregiurarea, cà diariete care dispunu de spatiu mai multu, le au si adusu la cunoscienti'a publicului. Mai inainte de tóte trebuea se facemu locu la editiunea a duo'a a *Chroniceloru Romaniei*, déca dein fatalitate chiaru tomulu I, pe care dn. M. Cogalniceanu ni l'a oferitu inca dein Septembrie, nu ne ar fi venitu la mana mai antaiu inainte cu vreo diece dile, éra tom. II. inca nu l'amu vediutu. Asia anunciamu deocamdata ceea ce avemu la mana.

CHRONICELE ROMANIEI, séu *Letopisetiiele Moldaviei si Valachiei*. A duo'a editiune. Revediuata, inzestrata cu note, biografii si facsimile, cuprindiendu mai multe chronice nepublicate inca; si cá adaosu: *Tablele istorice ale Romaniei dela 1766 pàna la 11. Febr. 1866*, de Mich. Cogalniceanu. Tom. I.: Prefacia. — Cuventu introductivu la istori'a nationala, de M. Cogalniceanu. — Carte pentru descalecatulu d'antaiu alu Moldovei, de Mironu Costinu. — Carte pentru descalecatulu d'antaiu alu Moldovei, de Nicolae Costinu. — Fragmentulu chroniceii atribuita lui Nicolae Milescu. — *Domnii Moldovei (1354—1594)*, de vorniculu Greg. Urechi. — *Letopisetiulu Moldovei (1594—1662)*, de logofetulu Miron Costinu. — Apendice. Bucuresci, 1872. 8° mare, pag. 496.

TABELE ISTORICE SINCRONISTECE ale colonieloru romane dein Dacia Traiana si Tienaturele mai tardiu numite Dacia Aureliana, de dr. Ioane M. Lazaru, directoriu si profes. gimn. in Nasendu. Fascicululu I. (Dereptulu de versiune si-lu reserbéza auctoriulu.) Bistriti'a, 1872. 4°. pag. 24.

POTEREA ARMATA A ROMANILORU dela Radu-Negru 1290 pàna la 1859, er'a noua a Romaniei. Bucuresci, 1870. 8°, pag. 96. Pretiu 84 bani.

MONUMENTELE STRABUNILORU DEIN ROMANIA. (Tóte originale culesse dupa pietre monumentale.) Urmate de unu tablou chronologicu dublu pentru 651 ani, dela 1215—1866, fiendu asiatiati in cea mai buna regula: anii creatiunei vis-a-vis de cei dela Christosu, spre a cunósce fia-cine anii cei vechi, care adesea se gasescu pe monumente, de preot. Gr. Musceleanu. Bucuresci, 1873. 8°, pag. 96. Pretiu 2 lei noi.

STAREA CLERULUI IN ROMANIA, de C. Slobozeanu. Bucuresci, 1872. 8°, pag. 54.

MAGAZINU de CANTURI NATIONALE vechi si noue. Culesse si inmaltite prin proto-psaltulu G. Ucenescu. Brosiur'a anteia. Editiunea a trei'a. Brasiovu, 1872. 16°, pag. 160. Registru: Sabi'a lui Traianu. — Prochiemare. — Toastu vechiu. — Urare. — Mersulu lui Iancu, eroulu romaniloru. † — Unu resunetu ocasionalu. — Imnu populariu. — Imnu scolaru. — Chiemarea patriei. — Transilvani'a. — Imnulu bunului nostru metropolitu. — Cea dupa urma nópte a lui Michaiu celu mare. — Flori'a. — Mam'a lui Stefanu celu mare. — Marsiulu romanescu. — Mersu scolasticu la 1. Maiu. — Cnculu. — Canta cuculu. — Romanulu càtra tataru. — Limb'a romanesca. — Respira romanime. — Mersulu lui Stefanu celu mare. — Romanu verde. — Dantiulu romanescu „Romanulu.“ — Unu resunetu. — Saltulu romanu ardelénu. — Salta romane. — Imnu la impartirea premiiloru. — Hor'a Ardélului. — Patri'a romana. — Instreinatii. — Mersu nationalu. — Vivat Romania! — Mersulu ostasiloru romani in Basarabi'a. — Eroii romani. — Se traiésca. — Pandurulu. — La munca! — Hor'a bea la fagadau. — Romanulu. — Viitorinulu romanului. — Costumululu romanescu. — Planso-cantulu romanului. — Saltulu. — Hor'a lui Alecsandri. — Osténulu romanu. — Bravii osteni. — Imnu: Romanulu bine simtitoriu. — La Maialu 1872. — Imnu la intrarea in scóla. — Dio'a de libertate. — Adio la Romana. — Hor'a unirei. — Militariulu. — Avemu multe sorióre. — Atunci. — Irmosu la mese. — Ajunulu plugúsoriului. — Incheiere.

Deintre foliele periodice romanesci, literare, scientifice, belletristice, eclesiastice, economice, adeca de acelea care nu au a face cu politic'a dilei, ne venu parte cá continuatiuni, cá cursuri noue, parte cá apparitiuni noue, acestea:

Archivu pentru filologia si istoria. Editoriu T. Cipariu. Anulu V-lea. Continua totu numai la càte 2 luni odata. Pretiulu 5 fiorini in laintru, 1 Napoleonu in afdra. Esemplaria intregi dein cursurile trecute se mai afla. Indicele cursurilor trecute se vede in Nr. XL.

Dein Column'a lui Traianu de B. P. Hasdeu, nu ne-a venitu dela Dec. incóce nici-unu Nr., acelasiu inse ese in Bucuresci. Pretiulu in afdra 20 fiorini val. a.

Familia, fóia belletristica, red. Ios. Vulcanu, an. IX-lea. Pretiulu 10 fr. pe 1 anu. Ese regulatu.

Convorbirile literare, red. Iac. Negruzzi, Iasi in tipografi'a nationale, publicatiune lunaria, formatu 4°, an. VI-lea, pretiulu pentru Austri'a 6 fior. v. a., ne venira pàna la Nr. 10 dein 1. Ian. 1873.

Revist'a Stientifica de P. S. Aurelianu et Gr. Stefanescu, Bucuresci, an. III-lea, publicatiune semilunaria, pretiulu pe 1 anu 20 lei noi, ne veni pàna in 15. Ianuariu.

Lumin'a, fóia oficiale eclesiastica din Aradu, an. I., 4°, ne venira duoi Nri dein urma. Pretiulu . . . fior.

Economulu, organu periodicu pentru toti ramii de economia, industria si comerci. Apare de 2 ori pe luna. Pretiulu pe 1 anu 4 fior. v. a. Dein program'a acestei folie noua de specialitate scótemu acestea:

Fratiloru agricultori!

„Intre tóte, dein cari se póte trage ce-va folosu, nemicu este mai bunu, nemicu mai manosu, nemicu mai dulce, decâtu agricultur'a; nemicu mai demnu pentru unu omu liberu, decâtu ea.

Cicero, offic. I. 42.

Poporulu romanu mai intregu — chiaru si inteliginti'a — se ocupa cu agricultur'a eredita dela strabunii sei, romanii antici. Se pare cá sententi'a sonora, de mai susu a stramosiului Cicero, a strabatutu si s'a inradecinat in pieptulu fia-carui romanu, intru atàta, in càtu nu voliesce a-si parasí ocupatiunea eredita dela stramosi, neci atunci, candu fortun'a póte ér suride mai bene pre o alta cariera. Elu remane sinceru aratrului ereditu de mii de ani.

Ni-se pare inse, cá de unu tempu incóce a inceputu poporulu nostru a desperá, caindu-se, cá „pamentulu nu mai produce, cá mai de multu;“ ér elu pre di ce merge totu seracesce. Au nu vedemu in tóte dilele casuri, unde romanii si-vendu vitele, agrii si mosii intregi, strainiloru speculanti si altoru proprietari mari, fiendu siliti a-si cumpará bucate si a solví contributiunea?!

Óre bene e, cá romanulu plugariu se-si cumpere bucatele, vendiendu-si proprietatea castigata cu sudóre, si sangerandu sute de ani?! Inca càti-va ani totu asia si cea mai mare parte a romaniloru a devenitu proletaria! O impregiurare acésta, care imple de ingrigiare pre totu romanulu bene simtitoriu. — Si óre unde jace reulu celu mai mare? — De securu nu in calitatea rea a pamentului nostru stramosiescu, ca acesta e pamentulu promisiunei; dar noi nu-lu scimu folosí. Càtu de pucinu se precepe poporulu nostru la cultivarea pamentului, ne arata — durere — starea cea deplorabila si démna de compatimitu, in care se afla cea mai mare parte a acelniasi.

Celi mai multi agricultori suntu de acea parere scalciata, cá elu economiséza asia de bene, in càtu unu ce mai bunu nu esista, si neci ca voru se audia de progresu in economia, chiaru neci atunci, candu si-vendu vitele si mosiile spre a-si cumpará bucate! Vedeti, domniloru, chiaru acésta parere a adusu pre economii nostrii la starea acea deplorabila in care se afla astadi. Unu inemicu puternicu acesta dloru, care ne amenintia cu ruinare totale. Trebue deci se ne întórcemu tóte poterile spre a-lu nemicí, pàua inca nu e tardíu!

Pamentulu nostru contine o multime de tesauri, cari trebue preceputi ai esplotá.

Noi avemu dreptulu si poterea de a scóte dein pamentu atàta càtu se afla in elu, fòra de a-i debilitá inse poterea sa productória, ci dein contra acésta trebue se o inaltiamu. Chiaru acésta e maestia, care economii nostrii nu o precepu, dar trebue se o invetié, déca nu voliescu se perimu, facùndu locu altora, cari voliescu si sciu invetiá.

Acestea sunt dloru, motivele, cari m'au indemnatu a intreprende edarea acestui organu, care are chiamarea de a conlucrá intru acolo, cá se se introduca unu modu de economisare mai rationale, corespundietoriu cerintieloru de astadi.

Cand u va inflori la noi agricultur'a, mam'a nutritória aloru milióne de ómeni, si bas'a industriei, atunci voru luá unu sboru avantajosu si industri'a si comerciulu; va inflorí si prosperá patri'a si scump'a nóstra natiune etc.

Stefanu Popu.

DICTIONARIULU

UNGURESCU - ROMANESCU

compusu de Georgie Baritiu. Brasiovu 1869, form. 8° mare, 41 cóle, se afla depusu spre vendiare la librariile d'in Brasiovu, Sibiiu, Clusiu, Lugosiu, Temisiór'a, Aradu, M. Sigetu, cu pretiulu originale ficu 3 fr. 70 cr. leg. tiépenu cu piele, si 3 fr. 20 cr. v. a. leg. usioru. Anume pentru comitate sunt depuse in Clusiu la librariile dloru I. Stein si L. Demjén. In Sibiiu la librari'a Iulius Spreer.